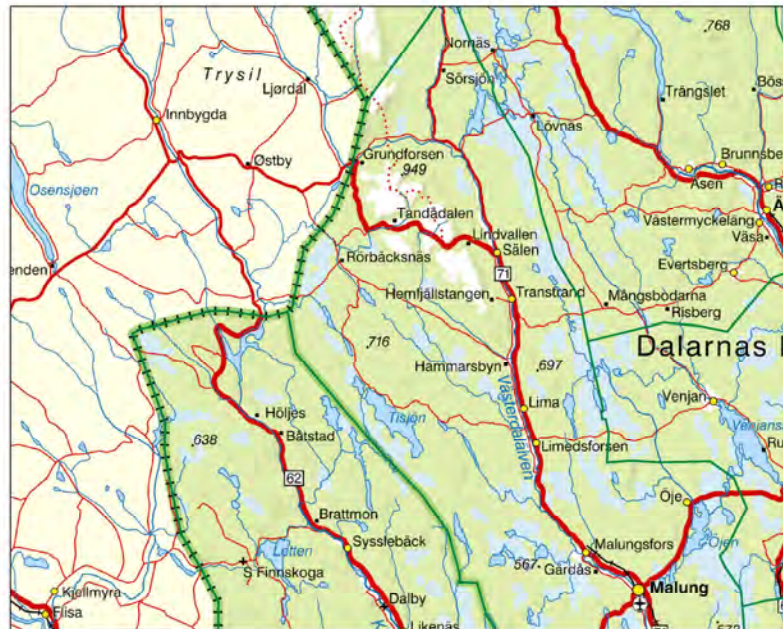

Gränsövning Sälen 2010

**Utvärderingsrapport från
Regional samverkansövning med Dalarnas län,
Värmlands län och Hedmarks fylke**

Utgiven av:

Länsstyrelsen i Dalarna
Plan- och beredskapsenheten
Oktober 2010
Diarienummer: 455-308-08

Beställningsadress:

Länsstyrelsen Dalarna
791 84 Falun
Tfn 023-810 00

Övningsansvarig:

Lars-Håkan Jönsson, Länsstyrelsen Dalarna

Ansvarig för text:

Magne Tommy Brobakken, Hedmark Politidistrikt, Bengt Carlsson,
Räddningstjänsten Torsby, Johan Nyberg och Christina Schenning,
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Omslagsbild:

Kartbild över gränsområdet i Dalarna, Värmland och Hedmark.

Förord

Våra fjällområden har en fantastisk miljö och rekreativsmöjligheterna lockar många människor att resa till området. Men en olycka i gränstrakterna mellan Sverige och Norge ställer stora krav på samordning och samarbete mellan olika aktörer. Landgränsen är lång med begränsad tillgång till vägar. Avstånden till räddningscentraler och sjukhus är ofta stora.

Gränsövning Sälen 2010 var en del av en övningsserie som organisationerna i Gränsräddningsrådet för Hedmarks fylke, Dalarnas och Värmland län genomförde.

Gränsövningarna är en viktig del i Gränsräddningsrådets arbete med att minska sårbarheten och stärka beredskapen för olyckor och andra krisrelaterade händelser i gränsområdet. Genom övning kan former och rutiner för samverkan stärkas och utvecklas. Allt i enlighet med Nordredavtalen och Hagadeklarationens intentioner om fortsatt och fördjupat samarbete mellan länderna.

Rapporten har sammanställts av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, som har ansvarat för utvärderingen av övningen. Utvärderingsrapporten är ett viktigt underlag för fortsatta åtgärder, utbildningar och övningar som organisationerna i Gränsräddningsrådet genomför.

Utöver rapporten kommer en film att finnas som beskriver övningens genomförande och utvärdering. Filmen beställs från Länsstyrelsen Dalarna eller laddas ned från Länsstyrelsen Dalarnas hemsida.

Maria Norrfalk
Landshövding

Förkortningar och definitioner

AMK	Akuttmedisinsk kommunikationssentral
LKC	Länskommunikationscentral för operativ polisverksamhet
Mobisol	Dalarnas län gemensamma stabs- och ledningsresurs för kommunal räddningstjänst. Stationerad i Rättvik.
NORDRED	Nordiskt räddningstjänstsamarbete. Avtal mellan Danmark, Finland, Norge, Island och Sverige om samarbete över territorialgränserna i syfte att vid olyckshändelse hindra eller begränsa skador på människor eller egendom eller i miljön.
POSOM	Psykologiskt och socialt omhändertagande

Definitioner¹

Lägesbild

Lägesbild är en sammanställning av uppgifter för att få en bild över vad som hänt, händer eller kommer att hända.

Lägesuppfattning

Lägesuppfattning är en bedömning av hur det som inträffat påverkar aktörens sammanhang. Lägesuppfattningar bygger således på en lägesbild. Både lägesbild och lägesuppfattning är kopplade till beslutsprocesser och behövs som underlag för att kunna avgöra om agerande krävs på något sätt och i så fall hur.

Samverkan

Samverkan avser den dialog som sker mellan självständiga och sidoordnade samhällsaktörer för att samordnat uppnå gemensamma mål.

---

¹ Regeringens skrivelse 2009/10:124 Samhällets krisberedskap – stärkt samverkan för ökad säkerhet

Innehållsförteckning

Förord	3
Förkortningar och definitioner	4
Innehållsförteckning	5
Sammanfattning	6
1. Inledning	8
1.1 Gränsräddningsrådet	8
1.2 Stöd från MSB	9
1.3 Källor	9
2. Planeringsprocessen	10
2.1 Planeringsorganisation	10
2.2 Beskrivning av planeringsprocessen	10
3. Beskrivning av övningen	12
3.1 Övningsdeltagare	12
3.2 Övningens syfte och mål	13
3.3 Scenario	13
3.4 Övningens format	14
3.4.1 Övningsledning	15
3.4.2 Motpelsorganisation	15
3.4.3 Utvärderarorganisation	15
4. Utvärdering av övningens planering	16
4.1 Slutsatser och erfarenheter från planeringsprocessen	16
4.2 Slutsatser och erfarenheter av övningens format	17
5. Utvärdering av övningens mål	18
5.1 Metod	18
5.1.1 Händelseprotokoll	18
5.1.2 Erfarenhetsåterföring direkt efter övningen	18
5.1.3 Webbenkät	18
5.2 Information, lägesbild och lägesuppfattning delad och vidmakthållen mellan regionala aktörer på båda sidor av landgräns. 19	
5.3 Återrapportering till egen räddnings/lednings/larmcentral	20
5.4 Etablerat samband skarpt hela vägen från utalarmering till rapport från skadeplats	21
5.5 Beräknade insatstider utifrån tillgängliga resurser övningsdagen 22	
5.6 Etablerad samverkan mellan svenska och norska myndigheters ledningsfunktion på skadeplats	23
5.7 Erfarenheter från medietryck	24
6. Efter tre gränsövningar	26
7. Förslag inför framtiden	29

Sammanfattning

Gränsövning Sälen 2010 genomfördes 5-6 maj 2010 med norska och svenska myndigheter och organisationer för att öva samverkan. Inom ramen för NORDRED, Nordiskt räddningstjänstsamarbete har Gränsräddningsrådet bildats och man har beslutat att öva tillsammans 2007, 2010 och 2012. Övningarna ska omfatta larmkedja, sambandsvägar, ledning och samverkan.

Gränsövningen var en utvecklande larm- och samverkansövning som simulerade en omfattande trafikolycka i Rörbäcksnäs, nära gränsen mot Norge och de inblandade i olyckan kom från både Sverige och Norge. Syftet med scenariot var att öva rutiner och samverkansformer mellan och inom aktörer vid landsgräns.

Denna utvärdering grundar sig på material från lokala utvärderare som rapporterade in underlag under övningsdagen, från erfarenhetsåterföring dagen efter övningen och slutligen utvärderingsenkäter från dem som övade. Övergripande mål med övningen var;

- Information, lägesbild och lägesuppfattning delad och vidmakthållen mellan regionala aktörer på båda sidor av landsgräns
- Återrapportering till egen räddnings/lednings/larmcentral
- Etablerat samband skarpt hela vägen från utalarmering till rapport från skadeplats
- Beräknade insatstider utifrån tillgängliga resurser övningsdagen
- Etablerad samverkan mellan svenska och norska myndigheters ledningsfunktion på skadeplats
- Erfarenheter från medietryck

Information, lägesbild och lägesuppfattning delad och vidmakthållen mellan regionala aktörer på båda sidor av landgräns

Övningen uppvisade att några organisationer avvaktade eftersom de inte fått begäran om bistånd på det sätt man förväntar sig. Det bör utredas om man kan utveckla och förenkla larmplanerna i gränstrakterna så att det inte råder tvekan om hur eller på vilket sätt ett larmbistånd skall hanteras. För aktörerna är det vidare nödvändigt att få en sammanhållen bild av vad som hänt och att spridningen av en gemensam lägesbild fungerar. Här måste svaren från de övade tolkas som att detta är fortsättningsvis ett tydligt område att utveckla.

Däremot hade berörda aktörer i ett mycket tidigt skede en god uppfattning om olycksplatsens geografiska position.

Återrapportering till egen räddnings/lednings/larmcentral

Ledningssystem är olika mellan Sverige och Norge vilket innebär att det finns skillnader i ansvar, roller, arbetssätt etc. Detta tydliggörs i återrapportering och vidare i bl.a. stöd för koordinering av arbetet. Skillnaderna finns där men

övningen visar på ett tydligt utbildningsbehov för att tydliggöra ledning och organisation i gränsöverskridande insatser.

Övervägande del av de övade hade fungerande eller näst intill fungerande larmplaner, men en översyn av larmplanerna bör ändå diskuteras för att få ännu bättre resultat.

Etablerat samband skarpt hela vägen från utalarmering till rapport från skadeplats

Hela 60 % uppger att kontaktvägarna endast delvis fungerade mellan Sverige och Norge. Sambandet sker idag i huvudsak via telefon och det finns problem med bland annat täckning i området.

Positivt är att insatspersonalens kontakt med den egna larmcentralen fram till skadeplats har fungerat väl.

Beräknade insatstider utifrån tillgängliga resurser övningsdagen

Problemet är givetvis att det är långa transporttider i området vilket innebär att de första enheterna får vänta på förstärkning. Däremot innebär det svensk-norska samarbetet att man har goda resurser efterhand och gränssamarbetet utgör därmed en speciellt värdefull resurs i glesbygdsområden.

Etablerad samverkan mellan svenska och norska myndigheters ledningsfunktion på skadeplats

Arbetet på skadeplatsen fungerade bra och svenskt-norskt samarbete var en stor resurs i arbetet med olyckan. Överlag tycks det finnas en grupp som är väl förtrogen med gränssamverkan, de har både erfarenhet och kunskap. Men parallellt med denna grupp finns relativt många som har behov av fortsatt utbildning kring svensk-norsk samverkan.

Erfarenheter från medietryck

I stort är kunskapen god om organisationernas ansvar för att medierna skall bemötas och hur arbetet med information ska genomföras. Detta kan vara ett resultat av att organisationerna har tydliggjort funktioner och resurser för information. När de övade värderar sina erfarenheter och kontakter med medierna under övningen delas gruppen upp i två läger. En grupp som tyckte det fungerade bra och en grupp som tyckte att det tog lång tid att få och lämna ut information. Området kan fördjupas i framtida övningar för att få fram mer data och ett större underlag.

Vi ser en tydlig vilja att öva gränssamverkan med alla dess utmaningar och det bör framhållas att 90 % av de övade uppgav att de var förberedda att arbeta i sin befattning under övningen. En stor grupp (74 %) var aktiva under övningen och flera framhåller att upplägget och övningsformen för Gränsovning Sälen 2010 var både nydandade och lärorik.

1. Inledning

1.1 Gränsräddningsrådet

I Gränsräddningsrådet deltar Länsstyrelserna och landstingen i Dalarna, Värmland, Hedmarks fylke i Norge, polisen i Dalarna, Värmland och Hedmark, ambulanshuvudmännen, SOS Alarm samt berörda räddningstjänster på norsk och svensk sida samt Sivilforsvaret i Norge.

Målet med Gränsräddningsrådet är att genom planerad samverkan erhålla bästa resursutnyttjande vid olika typer av gränsnära händelser där liv, egendom eller miljö hotas.

Syfte med Gränsräddningsrådets verksamhet är att gemensamt säkerställa effektiv samverkan över lands- och länsgräns för berörda myndigheter och organisationer. Detta åstadkoms genom:

- avtal om resursåtkomst
- resurssamordning
- kunskapsutbyte
- informationsutbyte
- övningsverksamhet
- erfarenhetsutbyte
- utväxling av larmplaner och sambandsplaner

Rådet utgör därutöver ett nätverk som kan nyttjas vid allvarliga händelser/hotsituationer i gränsområdet.

Gränsräddningsrådet utgår från Nordred, som är ett ramavtal från 1989 mellan länderna i Norden (Island 2001) om samarbete över territorialgränser vid olyckshändelser m.m.² Gränskommunala avtal tecknas inom ramavtalets bestämmelser och mellan Dalarnas, Värmlands och Hedmarks fylke finns idag gränskommunalt avtal mellan Hedmark Politidistrikt och räddningstjänsterna i Älvdalen, Malung, Torsby och Arvika-Eda. Det finns även avtal mellan gränskommunernas brandförsvär.

Gränsräddningsrådet har beslutat att öva tillsammans 2007, 2010 och 2012. Övningarna ska omfatta larmkedja, sambandsvägar, ledning och samverkan. Den första övningen ÅSA genomfördes i Värmland 2007. Scenariot för övningen var en flygplansolycka. För att följa upp övningen ÅSA 2007 genomfördes en seminarieövning den 10 november 2009 i Sälen. Seminarieövningen baserades på övningen ÅSA 2007 och syftade till att följa

---

² Överenskommelser/avtal finns på Nordred:s hemsida www.nordred.org

upp de brister som identifierades efter ÅSA. Övningen syftade även till att förbereda aktörerna inför Gränsövning Sälen 2010.

1.2 Stöd från MSB

Länsstyrelsen i Dalarna, har gemensamt med Länsstyrelsen i Värmland ansökt till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) om personellt stöd för planering och genomförande av övningen, samt för utvärdering.

Stödet har utgjorts av Staffan Harbom, Christina Schenning och Johan Nyberg. Staffan som tidigare medverkade i Gränsövningarna 2007 och 2009 har haft funktionen att stödja länsstyrelsen i projekt- och övningsledning. Christina Schenning som ansvarig för utvärderingen och Johan Nyberg har deltagit som utvärderare.

1.3 Källor

Underlaget till utvärderingen är hämtat från de lokala utvärderarnas händelseprotokoll; en webbaserad dokumentation inlämnad på bestämda tider under övningen. De lokala utvärderarna var 15 personer och fanns under övningsdagen på skådeplats samt i bakre ledningsfunktioner.

Underlaget till denna rapport är vidare hämtat från det erfarenhetsseminarium som hölls dagen efter övningen, den 6 maj.

Vidare har de webbenkäterna som deltagarna svarade på efter övningen utgjort ett värdefullt material.

Samtliga källor har bearbetats av utvärderarna Christina Schenning, Magne Tommy Brobakken, Bengt Carlsson och Johan Nyberg. Bearbetningen av händelseprotokollen, erfarenhetsseminariet och bearbetningen av utvärderingsfrågorna gör inte anspråk på att utgöra någon djupare analys, utan syftar till att skapa en översiktlig uppfattning om övningsdeltagarnas syn på övningen.

2. Planeringsprocessen

2.1 Planeringsorganisation

För att planera Gränsövningarna har ”Varghedengruppen” tagit fram övergripande mål, övningarnas omfattning, avgränsningar och återkoppling till behov från tidigare övningar. Varghedengruppen har haft representation från Fylkesman-, räddningstjänst- och polis i Hedmark samt från Länsstyrelserna i Dalarna och Värmland. Gruppen har efter regelbundna interna möten förankrat framtaget underlag vid gränsräddningsrådets möten och överlämnat detta underlag till övningsledningen. Varghedengruppen har således utgjort Gränsövningarnas styrgrupp.

För att vidare planera Gränsövningarna Sälen 2009 och 2010 bildades den Regionala planeringsgruppen. Arbetet inför 2010 års övning har varit mer tidsmässigt omfattande än seminarieövningen 2009.

Gruppens deltagare var:

Eva-Karin Ljunglund, Länsstyrelsen Dalarna

Per Hampus, Malung-Sälens räddningstjänst

Jan-Olov Olsson, Älvdalens räddningstjänst

Britt Knutas, Landstinget Dalarna

Lars Johansson, Polismyndigheten Dalarna

Magnus Erikhans, SOS Alarm

Staffan Harbom, MSB

Christina Schenning, MSB (adjungerad vid vissa möten som behandlade mål och utvärdering).

2.2 Beskrivning av planeringsprocessen

Vid startmöte med den regionala planeringsgruppen den 9 februari 2009 utreddes förutsättningar, syfte och avgränsningar utifrån direktiv från styrgruppen Varghedengruppen (del av Gränsräddningsrådet).

Den regionala planeringsgruppen sammanträdde vid sammanlagt 8 möten.

Scenariogruppen bestod av 3 personer och hade ytterligare 3 träffar.

Motspelsgruppen har träffats 2 gånger och utvärderingsgruppen har träffats vid 4 tillfällen.

Planeringsarbetet har grupperats enligt nedan och fördelats med huvuddelen av arbetet på 1-4 personer per arbetsområde/gruppering

- Scenario, spel, skadepanorama, registreringsunderlag, bildmaterial
- Motspel och motspelsorganisation
- Lokaler, mat, material och logistik
- Larmfas

- Organisering av övningen i egen organisation
- Övningsbestämmelser och övningsledningsbestämmelser
- Utvärdering, mål visavi utvärdering, utformning av enkäter och händelseprotokoll.

Den 22 september 2009 och den 23-24 mars inbjöds samtliga övade organisationer till information om Gränsövning Sälen 2010.

Inför övningen tog övningsledningen fram ett informationsblad inför Gränsövning Sälen 2010, för att delas ut i de övade organisationerna och därmed var de grundläggande uppgifterna om övningen tillgängliga i början av april månad. Vidare skickades till samtliga organisationer övningsbestämmelserna tillsammans med en allmän presentation som de lokala övningsledarna kunde använda vid genomgångar med de övade inför övningen.³

Då det framkom i utvärderingen av Gränsövning 2009 att kunskapen om Nordred och gränssamarbetet var varierande i de olika organisationerna, tog övningsledningen fram en sammanställd presentation om aktörerna i Gränsräddningsrådet. Syftet med dessa presentationer var att ge en övergripande orientering för att klara ut ansvar, roll, larmvägar etc.

Övningsledningen har vidare haft möten med olika aktörer på båda sidorna landsgräns för att förankra och få viktiga ingångsvärden till övningen.

Den regionala planeringsgruppen genomförde slutligen utvärdering och uppföljning av arbetet med Gränsövning Sälen 2010. Två veckor efter genomförd övning möttes gruppen för att ta vara på erfarenheter och lärdomar av att planera och förbereda en gränsövning. Dokumentationen har i sin helhet överlämnats till styrgruppen.⁴

---

³Version 1.0 av Övningsbestämmelser sändes den 29 januari 2010 för synpunkter till lokala övningsledare, alternativt myndigheters kontaktpersoner.

⁴ Dokument: Uppföljning av regionala planeringsgruppen 19 maj 2010.

3. Beskrivning av övningen

3.1 Övningsdeltagare

Under Gränsövning Sälen 2010 deltog uppskattningsvis 139 personer⁵, och en stor grupp - över 60 % - har inte deltagit i tidigare gränsövningar. ⁶ Följande myndigheter och organisationer deltog:

SOS Alarm Falun

Räddningstjänsten Malung-Sälens kommun

Regional stabsresurs Dalarna, kommunal räddningstjänst

Malung-Sälens kommun

Falu kommun

Polisen Dalarna

Landstinget Dalarna

Länsstyrelsen Dalarna

Regionala krishanteringsrådet i Dalarna

Alarmsentral politi 112

Politiet Hedmark

Redningsledning Hedmark

Alarmsentralen 110 Hedmark

Midt-Hedmark Brann- og Redningsvesen

AMK Innlandet, alarmsentral 113

Sykehuset Innlandet

Hedmark sivilforsvarsdistrikt

Övriga myndigheter som deltog som kontaktpunkt under övningen:

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap MSB

HRS Hovedredningssentralen Sør-Norge (Stavanger)

Politidirektoratet Oslo

AMK Oslo

Övriga Akuttmottak Sykehuset Innlandet

---

⁵ Det finns inte exakta siffror på antalet övade, men efter jämförelser med olika listor utgår vi från 139 personer som deltog i övningen och de som svarat på enkäten är 75 personer.

⁶ Webbenkät, svar fråga 17.

Trysil Legesenter
Norsk Luftambulans
SOS Alarm Karlstad
Räddningstjänsten Torsby kommun
Polisen Värmland
Landstinget Värmland
Länsstyrelsen Värmland

3.2 Övningens syfte och mål

Övningen syftade till att ytterligare befästa och tydliggöra rutiner och samverkansformer mellan och inom aktörer vid landsgräns. Övergripande gemensamma mål var att kvalitetssäkra att de brister definierade vid Gränsövning ÅSA 2007 åtgärdats genom att efter övningen erhållit:

- Information, lägesbild och lägesuppfattning delad och vidmakthållen mellan regionala aktörer på båda sidor av landsgräns
- Återrapportering till egen räddnings/lednings/larmcentral

...därutöver erhållit:

- Etablerat samband skarpt hela vägen från utalarmering till rapport från skadeplats
- Beräknade insatstider utifrån tillgängliga resurser övningsdagen
- Etablerad samverkan mellan svenska och norska myndigheters ledningsfunktion på skadeplats
- Erfarenheter från medietryck

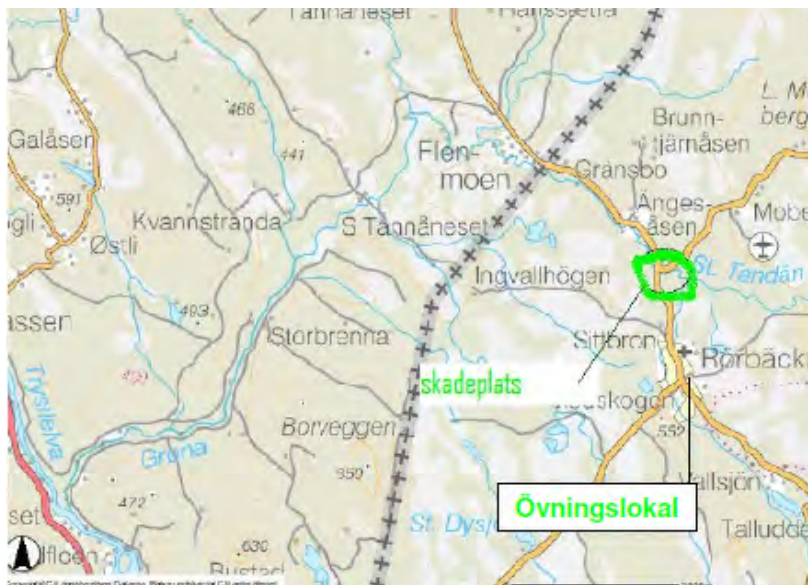
Åtta organisationer hade egna delmål vilka kompletterade de övergripande målen, det innebär att områden som inte de övergripande målen täckte sammanfördes under delmål för respektive övad organisation. Genomförande och spridningen av utvärderingar av de lokala delmålen svarar varje enskild organisation för.

3.3 Scenario

Scenariot baserades på att en omfattande trafikolycka inträffade i Sälenområdet med inblandade från både Sverige och Norge. Olyckan skedde nära gränsen mot Norge (se karta). När larmet kom visste de övade inget om bakgrunden till olyckan eller vilka som var inblandade. Motspelets samtal till 112 skulle ange plats och vad som hänt.

Fordonet från Sverige var en buss med resande från Falun och flertalet av personerna var funktionshindrade med medföljande assistenter. Bussen kolliderade med två familjer i en norsk minibuss från Elevrums kommun. I de två fordonen var det totalt 39 personer.

Övade moment; inlarmning, utalarmering, framkörning, rapport från skadeplats, arbete på skadeplats och arbete i respektive organisations ledningscentraler.

3.4 Övningens format

Övningen var en utvecklande larm- och samverkansövning som simulerades med motspel. Händelserna på skadeplats spelades upp av spelledning och motspel med hjälp av tekniskt bakgrundsmaterial, i första hand bilder.

Övningen genomfördes som en "distribuerad övning" dvs. ledningsfunktioner på skadeplats övade i Rörbäcksnäs och bakre lednings- och stabsfunktioner övade från sina ordinarie lokaler/ ledningscentraler. Övad personal fanns på följande platser under övningsdagen: Sälen, Malung, Mora, Falun, Hamar, Gjøvik och Elevrum.

Övningen startade med att motspelet ringde 112 från skadeplatsen i Rörbäcksnäs. Larmcentralerna hade sedan att larma enligt ordinarie (skarpa) larmplaner. De övade enheterna körde allteftersom de blev utlarmade fram till skadeplatsen. Olycksplatsen illustrerades för de övade med hjälp av en bild. Utifrån denna bild gav de första enheterna återrapportering till larmcentralen. Räddningstjänstens och polisens första enheter på plats kom även att träffa några personer från motspelet som kunde ge viss information t.ex. inblandade i olyckan. Därefter fortsatte övningen i en närliggande övningslokal i Rörbäcksnäs, där spelledningen fortsatte att spela fram bilder och skadepanorama från olycksplatsen.

Utifrån bilderna skulle de övade på skadeplats fatta beslut om begäran om resurser, säkring och organisering av olycksplatsen, prioritering av skadade, katastrofregistrering och övriga åtgärder. 74 % av de övade uppger att man

hade en aktiv roll under hela övningsdagen, andra uppger att man deltagit en kortare kort tid under övningen för att t.ex. stödja en specifik funktion.⁷

Det framkommer i svaren⁸ att det fanns övningstekniska problem, något som även övningsledningen tog upp dagen efter övningen vid erfarenhetsåterföringen. Men det är samtidigt viktigt att hålla i minnet att vid en verklig händelse skulle det med stor sannolikhet uppstå problem beroende på teknik som inte fungerar, personella resurser som inte finns tillgängliga eller tidpunkten när olyckan inträffar. Varje organisation har att i sitt utvecklingsarbete att bedöma de brister som uppkom i övningen och väga dessa mot detta resonemang.

En viktig del i planeringsprocessen inför en övning är de övade och deras organisationers förberedelse att delta inför en övning, dvs. den lokala övningsledarens uppgifter. Det är viktigt att de lokala övningsledarna har förutsättningar att i god tid innan övningen nå ut med övningsteknisk information till de övade.

Övningsdagen och delar av uppföljningen filmades och syftet var att dokumentera övningen genom en informationsfilm/med en ca: 10 minuter lång film. Länsstyrelsen Dalarna kommer att producera och distribuera filmen.

3.4.1 Övningsledning

Övningsledningen utgjordes av central övningsledare Eva-Karin Ljunglund, Länsstyrelsen Dalarna, Staffan Harbom, MSB och Britt Knutas, Landstinget Dalarna. Lokala övningsledare fanns representerade hos de övade organisationerna (se 3.1).

Övningsansvarig var Lars-Håkan Jönsson, Länsstyrelsen Dalarna.

3.4.2 Motspelsorganisation

Det centrala motspelet var placerat i Rörbäcksnäs skola. Motspelet bestod av 14 personer och motspelsledare var Jan-Olov Olsson, Älvdalens räddningstjänst. På länsstyrelsen Falun fanns även ett mediemotspel.

3.4.3 Utvärderarorganisation

Christina Schenning och Johan Nyberg, MSB, Magne Tommy Brobakken, Hedmark politidistrikt och Bengt Carlsson, Torsby räddningstjänst.

Utvärderingsorganisationen hos de övade organisationerna representerades av 15 lokala utvärderare. Flera organisationer hade valt externa utvärderare, för att få sin krisorganisation belyst av någon utanför sitt eget område.

---

⁷ Webbenkät, svar på fråga 3.

⁸ Webbenkät, svar på fråga 8a + 9, 19.

4. Utvärdering av övningens planering

4.1 Slutsatser och erfarenheter från planeringsprocessen

Vid uppföljningen i den regionala planeringsgruppen framkom det att det är bra att styrgruppen i ett tidigt skede förankrar förutsättningarna för övningen.

En slutsats från Gränsövning Sälen 2010 är att när initiativ tas till en övning i framtiden är det viktigt med norsk representation i planeringsgruppen, vilket torde innebära att det blir enklare att kvalitetssäkra detaljer i scenario, inspel och sambandsvägar under övningen. Troligen underlättas även informationsinhämtning från de norska myndigheterna och organisationerna under planeringen liksom bemanning av olika funktioner t.ex. motspel. Även övriga deltagare i planeringsgruppen bör övervägas såsom representant från kommun som ska övas.

Den regionala planeringsgruppen bildade olika arbetsgrupper och här framkommer i utvärderingen att motspelsledaren bör delta i scenariogruppen. En annan viktig funktion är logistik och en av representanterna i planeringsgruppen äger stor lokalkännedom, vilket var nödvändigt för att leda organiseringen av övningen på plats och för framtida övningar är det viktigt att arbetsgruppen logistik har denna lokalkännedom.

För en så omfattande övning behövs vidare en övningsadministratör i planeringsgruppen, arbetsbelastningen för projektledaren/övningsledaren blir annars för betungande.

Övriga erfarenheter från planeringen av övningen är att det är bra när flera av deltagarna i planeringsgruppen känner varandra sedan tidigare men också viktigt att några ”nya” finns med. Deltagarna bör vidare ha kompetens och vara trygga inom sitt eget område, vilket kan bidra till ett öppet och prestigelöst samarbetsklimat.⁹

I enkäten har de övade fått svara på frågan; ”I vilken utsträckning anser du att du varit förberedd för att kunna arbeta i din befattning/rolle under övningen?”¹⁰ I svaren uppger 60 % att de anser att de i mycket stor/stor utsträckning varit förberedda, och 30 % att de i någon utsträckning varit förberedda inför övningen. 10 % uppger att de i liten utsträckning varit förberedda inför GÖ 2010.

---

⁹ Dokument: Uppföljning av regionala planeringsgruppen 19 maj 2010.

¹⁰ Webbenkät, svar på fråga 4.

Att merparten av de övade har blivit förberedda inför sina arbetsuppgifter inför övningen får ses som positivt.

4.2 Slutsatser och erfarenheter av övningens format

Nästan 70 % av de övade uppger att de väl blivit insatta i syftet och målet med Gränsövning Sälen. 30 % uppger att de i någon uträkning eller mindre varit informerade.¹¹ För att skapa trygghet i övningssammanhang är det viktigt att känna till syfte och mål med övningen. En utgångspunkt för en utvecklande övning är att förbättra sin egen och organisationens förmåga, det innebär också att man tillåts att göra ”fel”, dvs. utifrån olika erfarenheter, bra och mindre bra kan organisationen hämta kunskap och lärdomar. Det innebär att syfte och mål bör vara förankrat hos samtliga övade.

Händelserna på skådeplats spelades upp av spelledning och motspel med hjälp av bildmaterial och kommentarerna dagen efter övningen och i enkäten var att det fungerade över förväntan.¹² Det är också vår slutsats att övningsformen var väl genomförd, den var dessutom nydanande och kreativ i sitt sätt att beskriva olyckshändelsen genom bild på skådeplats och uppföljande bilder i övningslokalen.

Det var vidare en övning på många olika platser och inför framtiden bör man noga överväga att övningar av det här slaget ställer stora krav på förståelsen av övningsupplägg, vad det innebär för övningsledning och hur man ska arbeta med skarpa/ordinarie sambandsvägar.

I framtiden föreslås därför ett förtydligande av de lokala övningsledarnas roll och uppgift, framför allt för att de skall kunna nå ut med information till de övade och förbereda organisationerna inför övningen. Här kan risken för övningstekniska problem undanröjas i stor utsträckning. Vi vill inför framtiden rekommendera de olika övade organisationerna att göra en funktionell kontroll av sambandsvägar; telefonnummer, fax, mail etc. och att checklistor granskas i särskild ordning inför en övning .

---

¹¹ Webbenkät, svar på fråga 5.

¹² Erfarenhetsåterföring den 6 maj och kommentar på fråga 18.

5. Utvärdering av övningens mål

5.1 Metod

5.1.1 Händelseprotokoll

De lokala utvärderarna följde genom observationer övningen dels på skadeplats och dels i bakre ledningsfunktioner. Observationerna sammanställdes i s.k. händelseprotokoll.

Utvärderarna hade bestämda tidpunkter att rapportera sina observationer kring larm, begäran om hjälp, läget på skadeplatsen och vilka man samverkade med. Tiderna var förutbestämda till kl. 09.30, 11.30, och 14.30 och det skulle visa sig att händelseprotokoll 11.30 samt 14.30 gav en bra bild av arbetet. Däremot hade flera organisationer inte fått larmet innan kl. 09.30.

5.1.2 Erfarenhetsåterföring direkt efter övningen

De som på olika sätt deltagit i övningen inbjöds dagen därpå till en gemensam erfarenhetsåterföring. Syftet var att ge de deltagande organisationerna en bred och sammantagen bild av vad som hänt under övningen samt känna till hur andra samverkande organisationer uppfattade händelsen.

Cirka 100 personer deltog vid seminariet och det som redovisades var de första, spontana intrycken. Anteckningar är givetvis inte heltäckande för alla de områden som diskuterades, men ger en bra bild av de frågor som var mest aktuella dagen efter övningen.

5.1.3 Webbenkät

En webbenkät hade sammanställts inför övningen och den skickades till övningsdeltagarna i samband med avslutningen av dagen. De övade fick även påminnelser om fylla i enkäten och sammanlagt 17 dagar för att lämna in sina svar. Vi uppskattar svarsfrekvensen till ca 54 % och därmed får den anses som måttligt god.¹³

---

¹³ Det finns inte exakta siffror på antalet övade, men efter jämförelser med olika listor utgår vi från 139 personer som deltog i övningen och de som svarat på enkäten är 75 personer. Det innebär en svarsfrekvens på ca 54 %.

5.2 Information, lägesbild och lägesuppfattning delad och vidmakthållen mellan regionala aktörer på båda sidor av landgräns

Informationen om händelsen överensstämmer väl mellan de olika aktörerna på svensk och norsk sida vad det gäller skadeplatsens position utanför Rörbäcksnäs och även i stort antalet personer som var inblandade i olyckan. Detta är givetvis viktiga förutsättningar för att kunna samordna insatsen. Däremot skiljer sig sedan informationen beträffande lätt och svårt skadade samt antal omkomna. Mot bakgrund av att det är många olika aktörer under en pågående insats kan problematiken vara förståeligt, men det är samtidigt ett dilemma.¹⁴

Denna olycka berör flera kommuner på båda sidor landsgräns samt två län (fylke i Norge). De behöver information för att bl.a. informera sin egen personal som berörs av händelsen samt etablera POSOMgruppens arbete/kontaktvägar. Men i svaren framkommer frågor kring kommunen och länets roll och ansvar för information i stort. Här behövs ett klarläggande för att fastställa vem man ska stödja med information och hur man ska få fram denna information. Risker finns att de olika organisationerna ger information utöver det egna arbetet med händelsen och därmed förmedlar olika bilder av vad som inträffat. Respektive myndighet/organisations informationsansvar behöver klarläggas ytterligare.

Några norska organisationer avvaktade eftersom de inte fått begäran om bistånd på det sätt man förväntar sig. Till exempel kom norsk ambulans att dröja eller hölls tillbaka pga. av brist i biståndskoordinationen. Det bör utredas hur länderna vid en olycka av denna omfattning omedelbart kan sända resurser. Samt att det inte råder tvekan om hur eller på vilket sätt ett larmbistånd skall hanteras.

Vidare tydliggjorde övningen att om en aktör kommer senare in i arbetet, blir informationen till den aktören summarisk. Det innebär att aktören har svårt att få information om helheten, och samtidigt får den deluppdrag att lösa.¹⁵

På frågan ”*I vilken utsträckning uppnådde din egen org. och motsvarande aktör på andra sidan nationsgränsen en gemensam lägesbild/oppfattelse av händelsen?*”¹⁶ svarar den största gruppen (ca 37 %) att i någon utsträckning uppnådde man gemensam lägesbild. Den andra gruppen är de som i väldigt liten omfattning fick en gemensam lägesbild (ca 27 %) Därefter kommer gruppen som åstadkom i stor utsträckning en gemensam lägesbild (ca 19 %)

---

¹⁴ Händelseprotokoll 2 och 3

¹⁵ Händelseprotokoll 2 och 3

¹⁶ Webbenkät, fråga 10.

och slutligen (ca 17 %) som i liten uträkning hade lägesbilden delad mellan sig och motsvarande aktör på andra sidan landgräns.

För aktörerna är det givetvis nödvändigt att få en sammanhållen bild av vad som hänt och att spridningen av en gemensam lägesbild fungerar, här måste svaren tolkas som att detta är fortsättningsvis ett tydligt område att utveckla.

Lägesbilden är vidare förutsättningen för att kunna göra en lägesuppfattning, dvs. en bedömning av hur olyckan påverkar den egna organisationens sammanhang och här svarar ca 50 % att i stor utsträckning analyserades konsekvenserna av händelsen.¹⁷

Scenariot innebar ett stort tryck på information mellan aktörerna, mellan länderna men även hur viktig det är med information till grupper som har funktionshinder och därmed behov av särskilt stöd. Gränsövningen handlade om en grupp funktionshindrade som var på bussresa och de krockar med en minibuss med norska medborgare strax utanför Rörbäcksnäs. I utvärderingen kan vi tydligt se att aktörerna har identifierat att det finns flertalet personer med funktionshinder, däremot är materialet för kortfattat för att se om man har beaktat handlingsplaner för informationsarbete med grupper av särskilt stöd.

5.3 Återrapportering till egen räddnings/lednings/larmcentral

Varje organisation har först att larma egen personal så att de infinner sig på angiven plats efter viss tid, detta var inte ett uttalat övningsmål under Gränsövning Sälen, men givetvis en förutsättning för övningen. Därmed har de övade fått frågan om upprättade larmplaner fungerade eller om de behöver revideras/ändras. Svaren visar att 50 % hade fungerade larmplaner, 25% behöver endast göra mindre förändringar och 25% uppgav tydliga brister i sina larmplaner; växeln hade ej rätt lista, gamla listor etc.

Den nödcentral (110, 112 eller 113) i Norge som mottar larmet skall omedelbart genomföra en s.k. ”trippelvarsling”, dvs. larma de andra om vad som hänt. Under övningen skulle det visa sig att det tog för lång tid med trippelvarslingen och det är för framtiden viktigt att utveckla och öva dessa rutiner.

För aktörerna på skadeplats skall en första återrapportering genomföras dvs. meddela att man kommit fram till skadeplatsen. Detta har fungerat väl under övningen och därtill har aktörerna på skadeplats till sin egen ledningsfunktion i stort sett haft god kontakt under hela övningen.

Ledningen av en kommunal räddningsinsats sker normalt på skadeplatsen, i kommuner utanför våra stora städer är det en resursfråga och i denna övning

---

¹⁷ Webbenkät, svar på fråga 12.

kom räddningstjänstens ledningsbuss (Mobisol, W800) att utgöra ett operativt stöd på skadeplats. Andra organisationer har staber som stödjer arbetet på skadeplats.

Detta innebär att det finns skillnader i arbetssätt inom Sverige, och det finns framför allt skillnader mellan Sverige och Norge; ansvar, roller och ledningssystem är olika, vilket bidrar till de övade responderar med frågor som; Hur ser ledningen ut i Sverige? Varför alla dessa staber? Viken uppgift har de? Hur fungerar mobila ledningsbussen? ¹⁸ Detta påvisar ett tydligt utbildningsbehov.

Övningen visar att så småningom får bakre staber direkt kontakt med varandra och bl.a. SOS Alarm roll förändras, denna avgörande förändring i återrapportering bör tydliggöras.

Då det finns behov av kontinuerlig återrapportering om arbetet på skadeplats, uppger de organisationer som inte finns på plats att de får sparsamt med information och att det är svårt att nå t.ex. sjukvårdsledare och räddningsledare.

5.4 Etablerat samband skarpt hela vägen från utalarmering till rapport från skadeplats

De inblandade aktörernas samband, från larm och under framkörning till skadeplatsen, har fungerat till egen larmcentral. Respektive central har haft vetskap om att resurserna åkt ut liksom när de kommit till skadeplatsen.

De staber som på olika platser skulle stötta insatspersonalen med uppgifter och samordning har i vissa fall saknat information från skadeplatsen om lägesbilden (se även 5.2). Detta kan bero på att det blir ytterligare ett led som skall få information. I vardagen sker olyckor frekvent men sällan i denna omfattning, vilket innebär att tydliga rutiner behöver utvecklas för hur en sådan rapportering skall utföras.

Sambandet sker i huvudsak via telefon och det finns problem med bland annat täckning eller möjlighet att ringa till utlandet på tjänstetelefon. Hela 60 % uppger att kontaktvägarna endast delvis fungerade mellan Sverige och Norge. ¹⁹ Till exempel uppstod problem när norsk polis (polismästarens stab i Norge) skulle kommunicera med svensk polis och man saknade direktkontakt med staben i LKC Falun. Detta påverkade delningen av information mellan svensk och norsk polis.

För flera organisationer fanns problem att komma i kontakt via telefon, oklarhet om telefonnummer etc. Några kommentarer är: ” *vi var inte*

---

¹⁸ Grupparbete vid erfarenhetsåterföringen Sälen den 6 maj samt utvärderarnas egna observationer.

¹⁹ Webbenkät, svar på fråga 8a+8b.

tillräckligt offensiva”, ”det tog lång tid”, ”det byggde delvis på personkontakter”. 30 % uppger att kontaktvägarna fungerade och en mindre grupp, 8,5 % svarar nej på frågan.

Utifrån det faktum att en olycka i gränsområdet med insatser från både svensk och norsk sidan kräver fungerande kontaktvägar, föreslås att en översyn görs med fokus på olika organisationers ansvar för samband och rutinbeskrivningar. Förslagen som övade ger är vidare fortsatt utbildning och övning, här kan också genomföras regelbundna sambandsprov förslagsvis en gång per år. Vidare bör sambandsprov utföras i anslutning till utbildning och givetvis innan en gränsövning.

5.5 Beräknade insatstider utifrån tillgängliga resurser övningsdagen

Inledningsvis saknades resurser på olycksplatsen. Efter en timme och 15 minuter påbörjades arbete på skadeplatsen, med enheter från Sverige och Norge.

Två timmar efter olyckan kunde tillräckligt med resurser vara på plats för att kunna lösa uppgiften, både när det gäller arbetet på skadeplatsen samt transporter av skadade.

I området finns alltså resurser som ambulans, polis och räddningstjänst, problemet är att det är långa transporttider vilket innebär att skadade kan få vänta i cirka 2 timmar innan omhändertagande. Två timmar är givetvis en mycket svår påfrestning för de skadade och/eller drabbade och skadefallet hade förmodligen påverkats.²⁰

Glesbygden har en uppenbar utmaning vad det gäller resurser å andra sidan kan samverkan och gränssamarbetet utgöra en kraftfull resursförstärkning.

En sammanställning av tillgängliga resurser i området beskrivs i följande tabell. I förhållande till skadeplatsen i Rörbäcksnäs redovisas även vilka som finns på plats inom 1 timme och inom 2 timmar.

---

²⁰ Händelseprotokoll 3

1 timme – Sverige	1 timme - Norge	2 timmar - Sverige	2 timmar - Norge
Brand Sälen Transtrand Malung Idre Sysseleback	Brann Trysil	Brand Särna Älvdalen Mora Vansbro Stöllet Torsby	Brann Elverum
Ambulans Sälen Malung Särna Likenäs	Ambulans Trysil Elverum Drevsjø Rena	Ambulans Vansbro Mora Rättvik Torsby Hagfors	Ambulans Oslo/Akershus Innlandet
Lättambulans Malung Särna		Lättambulans Vansbro Mora	
Polis Sälen	Politi Trysil	Polis Dalarna Värmland	Politi Hedmark
	Helikopter Dombås Lørenskog Rygge Gardermoen (Politi)		

Tabell 1. Tillgängliga resurser på skadeplatsen/Tilgjengelige ressurser på skadested.

5.6 Etablerad samverkan mellan svenska och norska myndigheters ledningsfunktion på skadeplats

Samverkan på skadeplats utgår från den kunskap som svensk insatspersonal har om norsk och vice versa. Samverkan påverkas därmed om den kunskap man har om varandras roller, befogenheter, kunskap om tillgängliga resurser för att kunna prioritera m.m. Vår övergripande bedömning är att arbetet på skadeplatsen fungerade bra och norsk-svenskt samarbete var en stor resurs i arbetet med olyckan.

Men det finns en spridning i enkätsvaren hur förtrogen man är med hur de andra aktörerna på andra sidan landsgräns arbetar. De flesta (37,5%) uppger att de ”i någon utsträckning tycker de har kunskap om de andra aktörerna”, de två grupperna som anser att de har kunskap i stor eller mycket stor utsträckning utgör de 44 % av de svarande.²¹ En tolkning av underlaget innebär att en kärna i organisationerna är väl förtrogen med gränssamverkan. De har både erfarenhet och kunskap om samverkan med angränsade land.

Men parallellt med denna grupp finns relativt många individer i organisationerna som har behov av fortsatt utbildning kring samverkan över landsgräns, en av kommentarerna belyser detta med följande redogörelse: *”Jeg er den dag i dag usikker på hva min rolle vil bli i Sverige, ved tilsvarende bistandsoppdrag. Jeg er også usikker på hvem jeg skal forholde meg til - redningsleder eller politisinnsettsjef. Følte ikke at det var noen rolleavklaring når vi kom til Sverige og det var derfor vanskelig å vite hva det var ønskelig at vi skulle gjøre og på hvilken måte Sverige ønsket at vi skulle bistå dem. Dette tror jeg kommer av at man har ulik måte å organisere seg på i Sverige og Norge.”*²²

Samverkan är vidare beroende av tydliga kontaktvägar mellan ländernas organisationer. Här uppger man att kontaktvägarna under övningen fungerade delvis.²³ (Även när man bortser från de övade funktioner där denna fråga inte är aktuell, så kvarstår faktum att det fanns en del problem med kontaktvägarna mellan olika funktioner). Det kan delvis bero på övningstekniska problem²⁴, men ändå är det mycket som talar för att detta är ett reellt problem i praktiken.

5.7 Erfarenheter från medietryck

Målet för denna övning utgick från vilka erfarenheter aktörerna fick av medietryck och hur man relaterade denna erfarenhet till sin kunskap om organisationens mediearbete, vilka funktioner som ska uttala sig och upplevelsen av mediekontakterna. Primärt handlade alltså inte övningsmålet om hur man samarbetade med medierna.

Kunskapen om organisationernas ansvar för att medierna skall bemötas och hur arbetet med medierna ska genomföras är i stort god. Svaren ger vidare indikationer på att de övade är införstådda med informationens stora betydelse och de övade refererar till informationsansvariga inom sina myndigheter, till pressmeddelanden och presskonferenser.²⁵

---

²¹ Webbenkät, svar på fråga 6.

²² Webbenkät, kommentar på fråga 9.

²³ Webbenkät, svaren på fråga 9.

²⁴ Se 4.4

²⁵ Webbenkät, svaren på fråga 13 och 14.

Organisationerna har idag alltså tydliggjort funktioner och informationsresurser. Endast en mindre grupp - ca 10 % - av de svarande²⁶ uppger att de inte har kunskap om vilken funktion som uttalar sig till medierna. Detta bör vidare utredas för att i framtiden för att säkerställa den nödvändiga kunskapen om informationsplaner och funktioner för kontakt med medierna.

Men när de övade självvärderar sina kontakter/erfarenheter med medierna under övningen, delas gruppen i två läger. Dels gruppen som tyckte att det fungerade bra, att man hade vana och hade kontaktpersoner/pressbefäl, samt genomförde bra presskonferenser.

Den andra gruppen påtalar att det tog lång tid inledningsvis att få information och därmed svårt att lämna ut information till journalister och oroliga som sökte svar. I denna övning uppstod alltså ett tydligt problem kring samlad information från skadeplatsen till bakre ledningsfunktioner. Information försenades i det akuta räddningsarbetet, då händelsen tog hela uppmärksamheten. Det är inte rimligt att i första skedet i en räddningsinsats ge intervjuer etc., men initiativet till återgårdar för information ska komma igång tidigt. Att kontinuerligt ge kort information om vad som händer kan vara avgörande.

Trots att övningsmålet inte primärt handlade om hur man samarbetade med medierna, vill vi ändå påtala behovet av utbildning och medieträning för aktörerna. Ett exempel från övningen visar på att journalister hade fakta från olycksplatsen och de kände till att personer hade omkommit i olyckan, detta bekräftades ej av aktörerna på plats vilket innebar en förtroendeproblematik.²⁷

I en verklig händelse kommer försening av information troligen att resultera i stort och onödigt tryck på både räddningsinsatsen på plats samt bakre ledningsfunktioner. Det finns även risk för att myndigheter/organisationer i insatsen kan få negativ kritik, inte för hanteringen av olyckan i sig, utanför att uppgifter om antal döda, skadade m.m. blir missvisande.

---

²⁶ Webbenkät, svaren på fråga 14.

²⁷ Mediemotspelets synpunkter den 6 maj 2010

6. Efter tre gränsövningar

Nedan redovisas fyra frågor från utvärderingarna som följde av övningarna Åsa 2007, Gränsövning 2009 (seminarieövning) samt senaste Gränsövning Sälen 2010. Dessa fyra frågor var likadana eller så pass liknande i sin formulering att man kan söka jämföra svaren mellan dem.

Samtidigt bör påpekas att det givetvis ställs helt olika krav vid en distribuerad övning med ordinarie sambandsvägar än vid en seminarieövning. Syftet med denna jämförelse är att enbart få en indikation på vilken förändring som skett under de tre övningar.

Förberedd inför övningen

- a) *I vilken utsträckning anser du att du varit förberedd för att kunna arbeta i din befattning/rolle under övningen?*

I ”stor eller mycket stor” utsträckning:

Åsa 07:	64 %	(65 svarade på enkäten)
GÖ 09:	85 %	(svar)
GÖ 10:	60 %	(75 svar)

I senaste övningen bröts den positiva trenden. De betydligt färre kommentarer i anslutning till frågan från Gränsövning 09, visade uteslutande på framgångsfaktorer för att de övade skulle känna sig förberedda och inga negativa aspekter framkom.

Följande kommentarer från Gränsövning Sälen 2010 visar på möjliga orsaker till det sjunkande resultatet: ”Visste inte förutsättningarna; inte varit med på så många övningar; gruppen är ny; blev involverad ’fem över tolv’; visste ikke hvilken rolle jeg kom til å bli tildelt; befattningen... helt ny; ikke mottatt noe dokumenter før øvelsen; aldrig tidligere arbeidet [i befattningen]; inte varit i stabsbussen de senaste 10 åren; bemannade mobisolen för första gången.”

Gränsövning 2009 var en seminarieövning med möjlighet att diskutera sig fram under övningens gång, de andra var övningar med simulering och motspel som liknar verkligheten på ett helt annat sätt. Eftersom de båda simuleringsövningarna uppvisar liknande resultat ligger det nära till hands att anta att de på ett tydligare sätt prövade den enskilde övningsdeltagarens förberedelser, än vad som var fallet i seminarieövningen.

Syfte och mål med övningen

b) I vilken utsträckning anser du att du blivit insatt i/orientert om syfte/hensikt och mål med övningen?

Åsa 07:	75 %
GÖ 09:	75 %
GÖ 10:	69,3 %

Stadigt resultat över Åsa 07 och Gränsövning 09 men liten minskning i Gränsövning Sälen 2010. Ingenting i fritextsvaren ger vid handen vad minskningen skulle kunna bero på.

Gemensam lägesbild

c) Hur många av deltagarna uppnådde i ”stor” utsträckning en gemensam lägesbild av händelsen?²⁸

Åsa 07:	27 %
GÖ 09:	48,1 %
GÖ 10:	18,6 %

Gränsövning 2010 var en distribuerad övning med ordinarie sambandsvägar vilket ställer helt andra krav för att nå en gemensam lägesbild. Vid Åsa 07 och Gränsövning 2009 var de övade samlade i eller i anslutning till en gemensam lokal. Resultatet från de tre övningar är därför inte direkt jämförbara. Dock är det värt att notera att, dels svarade färre av respondenterna under Gränsövning Sälen 2010²⁹ på just denna fråga, och dels svarade ingen ”i mycket stor utsträckning”. Redan efter Åsa 07 påtalade utvärderingen att det måste genomföras särskilda utbildningsinsatser ”så personal blir medveten om vikten av informationsspridning och vem som har ansvar för den” samt att rutiner behöver upprättas för att kunna skapa en gemensam lägesbild; ”svårt /.../ med lägesbild när aktörerna inte delar ut sitt material till andra”.³⁰

Förbättringar

---

²⁸ *I vilken utsträckning tycker du att din organisation har haft en gemensam lägesbild med övriga aktörer? (Åsa 07)*

I vilken utsträckning uppnådde din egen org. och motsvarande aktörer på andra sidan nationsgränsen en gemensam lägesbild/lik kunnskap? (GÖ 09)

I vilken utsträckning uppnådde din egen org. och motsvarande aktörer på andra sidan nationsgränsen en gemensam lägesbild/oppfattelse av händelsen? (GÖ 10)

²⁹ 59 personer av 75.

³⁰ Ur ”Mindre positivt med övningen” Åsa 07

d)Förbättringspotential?³¹

Sedan Åsa 07, då trippelvarslingen fungerade dåligt, finns fortfarande problem vid Gränsövning Sälen 2010. Larmet till Sverige, SOS Alarm fungerade men trippelvarslingen tog för lång tid (se 5.3) Under Åsa 07 var det ”uklart med varslingsnummere” och ”trippelvarslingen i Norge gick dårlig”.

Kommunikation är ett återkommande problem och det är ibland svårt att ur enkätsvaren reda ut vad som är problematiskt från övningsteknisk synpunkt till skillnad från vad som är brister i rutiner och kunskap i organisationerna.

Vidare uttrycker många kommentarer att man bör fortsätta att utveckla kompetensen för gränssamarbete. Detta kan ske genom möten, seminarier, kurser för att klara ut roller, ansvar, kommunikation etc. Fortsatta övningar kan därmed pröva nya lösningar och utveckla den samverkan som fungerar idag.

Slutligen menar flera aktörer att de har fått en bättre förståelse för värdet av gränssamarbetet. De har blivit bättre på att se vikten av att hantera händelser i samverkan och lärt mycket av varandra i planeringsprocessen av övningarna.

---

³¹ *Mindre positivt med övningen (övningsdeltagare) (Åsa 07)
Upplivede du något mindre positivt med övningen, som kunde ha gjorts annorlunda? -Ge gärna förslag till förbättringar inför Gränsövning 2010. (GÖ 09)
Förslag till förbättringar inför nästa övning i Norge 2012? (GÖ 10)*

7. Förslag inför framtiden

Sverige och Norge har olika system för räddningstjänst och det komplicerar samverkan och samordning av insatser. Det finns därför ett behov av att fortsatt informera varandra, utbildas och slutligen öva tillsammans kring respektive lands organisering av räddningstjänst och krishantering.

För att nå framgång i arbetet bör övning och utbildning ses som två skilda metoder som båda syftar till kompetensutveckling. Övningar syftar i första hand till att kompetensutveckla organisationer och utbildningar till att kompetensutveckla individer.

Den insatspersonal som kan komma att arbeta gränsöverskridande bör utbildas i hur de båda ländernas organisation skiljer sig åt. Om man inte har den kunskapen kan man begränsas i sin yrkesutövning. En sådan utbildning skulle även leda till att ett kontaktnät byggs upp med aktörer från de båda ländernas specifika verksamheter, t.ex. hur norsk polisstab förhåller sig till svensk polisstab och svenska räddningstjänststab.

Vi föreslår därför fortsättningsvis specifika utbildningar som ger grundläggande kunskap om svensk-norsk samverkan. Detta för att öka individernas kompetens, roll och ansvarsförhållanden i relation till gränssamverkan. Utbildningarna bör tas fram i samverkan mellan organisationerna i Gränsräddningsrådet, med eventuellt stöd från respektive lands centrala myndigheter som bl.a. DSB och MSB.

Man bör också överväga att innan större samverkansövningar genomförs förbereda med mindre övningar i delmoment t.ex. larmövningar eller övningar för en viss funktion.

Vidare förordar vi efter utbildningsinsatser och mindre övningar (delmoment) större gränsoövningar, för att utveckla eller pröva helheten och de svenska och norska organisationernas förmåga till gränssamverkan.

Mot bakgrund av erfarenheterna i Gränsoövning Sälen 2010, som i begränsad omfattning övade kriskommunikation, föreslås vidare att information till allmänheten och massmedier fortsatt utvecklas genom utbildning, medieträning och övningar. Och hur man ska förhålla sig till information mellan två olika länder och olika samordning av medieinformation.

Utgångspunkten bör lämpligen vara att medieinformation är en del av räddningsinsatsen och att information kan bidra till att följderna av en kris begränsas. Snabb, entydig och rak information är avgörande för räddningsinsatser och för att upprätthålla mediernas och allmänhetens förtroende.

Bilaga 1 HÄNDELSEPROTOKOLL

Namn:

Övad organisation:

Vem har larmat/varslat din organisation?

Tidpunkt/Klocken:

Vem har begärt hjälp (första gången)?

Vilken hjälp önskades?

Var är skadeplatsen?

Vilken information har din organisation om händelsen?

Vilken situationsrapport/återrapportering har ni fått?

Ange tidpunkten/ Klocken.

Hur kommunicerar din organisation med skadeplatsen? Finns problem?

Hur många är inblandade i händelsen:

X antal personer

X antal lätt skadade

X antal svårt skadade

X antal döda

X antal fordon

Vilka typer av fordon? _____

Vilka organisationer på andra sidan landsgränsen samverkar din organisation med?

Kring vilka områden/frågeställningar samverkar ni?

11. Eventuellt egna noteringar:

Bilaga 2 ENKÄTFRÅGOR

- 1) Vilken organisation tillhör du?
- 2) Vilken funktion hade du under övningen?
- 3) Deltog du aktivt under hela övningsdagen?
- 4) I vilken utsträckning anser du att du varit förberedd för att kunna arbeta i din befattning/rolle under övningen?
- 5) I vilken utsträckning anser du att du blivit insatt i/orientert om syfte/hensikt och mål med övningen?
- 6) I vilken utsträckning tycker du att du har kunskap om de andra aktörerna du samverkade/övde med i denna händelse?
- 7) Beskriv om upprättade/planlagte larmplaner fungerade eller om de behöver revideras/ändras.
- 8a) Fungerade kontaktvägarna mellan länderna under övningen?
- 8b) Förslag på hur de kan utvecklas?
- 9) I vilken utsträckning bidrog övningen till att din funktion fick kontakt med motsvarande funktion på andra sidan nationsgränsen?
- 10) I vilken utsträckning uppnådde din egen org. och motsvarande aktörer på andra sidan nationsgränsen en gemensam lägesbild/oppfattelse av händelsen?
- 11) Vilka andra behövde ni kommunicera lägesbilden/situationsbildet med?
- 12) I vilken utsträckning analyserade din organisation konsekvenserna/følgene av händelsen, utifrån resursbehov, ledning, juridik osv.?
- 13) Hur hanterade din organisation medierna?
- 14) Vilken funktion uttalade sig om händelsen till medierna?
- 15) Om du själv hade mediekontakter under dagen - vilka är dina erfarenheter?
- 16) Hur bedömer du er förmåga/mulighet att hantera en liknande olycka vid landsgränsen Norge-Sverige?
- 17) Om du deltagit i tidigare gränsövningar: I vilken utsträckning anser du att identifierade brister/fel kunde hanteras vid detta tillfälle?
- 18) Tycker du att övningen var lärorik?
- 19) Förslag till förbättringar inför nästa övning i Norge 2012?